

pesniško veččino, empatijo in predvsem nikoli razumljeno pesnikovo vero v moč ljubezni in svobode.

Dragica Haramija v mladinski književnosti o živalih ugotavlja skupne lastnosti, prikazuje njihovo vlogo v dogajalnem času in prostoru, išče povezanost med ljudmi in živalmi, se zamisli nad živalmi kot ljubkovalnimi igračkami in tistimi, ki ohranjajo svoje naravne značilnosti, nad domačimi in tujerodnimi. Pri tem kot poznavalka stilistike in različnih literarnih pisav prodira v jezikovne oblike in izrazne možnosti, preučuje ritem, rime in moč verzov, prav tako pa se strokovno loteva tudi jezikovne izvirnosti in večplastnosti proznega pisanja

Preseganje vzgojne funkcije mladinske književnosti ne pomeni, da mora ugasniti tudi etično sporočilo. V znanstveni monografiji *Vloga živali v mladinski književnosti* je očitna humana naravnost. Dragica Haramija sklene miselno bogato in sporočilno večstransko knjigo z besedami: »Domišljija lahko splete najlepša in najbolj dragocena prijateljstva in ustvari prijazne svetove za izmišljene in resnične živali.« (str. 285) Avtorica omeni postopnost pridobivanja pravic živali in njihovo zaščito v okviru zakonskih možnosti, kar je pogosto vsaj posredno izraženo tudi v otroški in mladinski književni animalistiki.

Marija Švajncer

DESETNICA 2016

Desetnica je nagrada za otroško in mladinsko književnost, ki jo podeljuje Društvo slovenskih pisateljev za uveljavljanje izvirnega otroškega in mladinskega leposlovja. Nagrada je podeljena v mesecu maju za obdobje zadnjih treh let. Tudi letos je izbor iz *Priročnikov za branje kakovostnih mladinskih knjig* Mestne knjižnice Ljubljana, Pionirske – centra za mladinsko književnost in knjižničarstvo, pripravila strokovna sodelavka žirije za desetnico, redna prof. dr. Dragica Haramija. Na seznamu Pionirske je bilo 739 knjig, od tega je pogojem pravilnika o podeljevanju desetnice ustrezalo 83 del.

O nominiranih delih oziroma avtorjih je nato odločala žirija v sestavi: Klarisa Jovanović, Jana Kolarič (predsednica), Polonca Kovač, Ifigenija Simonovič ter Suzana Tratnik.

Žirija je najprej izbrala 10 finalistov, ki jih navajamo po abecednem redu avtorjev:

- Dekleva, Milan: *Skrivalnice*. Morfemplus, 2015.
- Kermauner, Aksinja: *Bela kot galeb*. Morfem, 2014.
- Makarovič, Svetlana: *Kuzma, trinajsti škrat*. Mladinska knjiga, 2014.
- Möderndorfer, Vinko: *Pesmi in pesmičice*. Mladinska knjiga, 2015.
- Moškrič, Marjana: *Sanje o belem štrpedu*. Franc-Franc, 2015 (Knjižna zbirka Mega).
- Pikalo, Matjaž: *Rdeča raketa: fant, ki se je smejal življenju*. Ebesede, 2015.
- Rozman, Andrej: *Predpravljen in popovedke*. Mladinska knjiga, 2015.
- Šinigoj, Damijan: *Iskanje Eve*. Založba Miš, 2014.
- Štefan, Anja: *Še sto ugank*. Mladinska knjiga, 2014.
- Zupan, Dim: *Jaz, Franci Grdi*. Založba Miš, 2014.

Žirija je nagrado dodelila **Marjani Moškrič** za mladinski roman *Sanje o belem štrpedu*.

Utemeljitev žirije:

Marjana Moškrič (1958) je doslej izdala sedem del za otroke in mladino ter roman za odrasle. O odličnosti njenega pisanja govorijo tudi nagrade in nominacije: za roman *Čadavec* (1998) je bila nominirana za nagrado za najboljši prvenec leta, za roman *Ledene magnolije* (2002) je prejela leta 2003 večernico, isti roman je bil leta 2005 nominiran za desetnico, leta 2009 je prejela desetnico za roman *Stvar* (2007).

Marjana Moškrič ima prepoznaven slog pisanja, ki se v njenem opusu kaže predvsem v dveh skrajnostih: poetičnost jezika v avtoričinem pravljicnem in fantastičnem svetu, na drugi strani pa v realističnih (mladinskih) romanih odsekane kratke povedi, z mestoma dodanim nižjim pogovornim jezikom, ki še natančneje izrisuje stiske mladih protagonistov (*Ledene magnolije*, *Sanje o belem štrpedu*), tak slog pisanja uporabi avtorica tudi v nemladinskem romanu z naslovom *Samo jesen*. Romani Marjane Moškrič so pisani z resničnostne perspektive, fantastična pripoved in poetični pravljici pa zajemajo pravljico perspektivo. Oboje, realistični vzorec pisanja in dodajanje fantastičnih elementov se v avtoričinem opusu zlije v nedeljivo celoto v romanu *Stvar*.

V zgoščeno realistično zgodbo romana *Sanje o belem štrpedu* je vpletena (naslovna) pripoved o belem in črnem štrpedu: o upanju in pravičnosti ter krivici in zlu, ki jo pripovedujejo trije prvoosebni pripovedovalci, Šona (Sonja), Olmo in Sine (Siniša). Roman odpira perečo družbenokritično temo, socialno izključenost, in intimno pot odraščanja srednješolke. Trije pripovedovalci pomenijo tudi tri zorne kote pripovedovanja

oz. tri resnice: bralec se kmalu zave, da so njihove zgodbe resnične, čeprav ne identične, ponovno se pokaže, da o isti stvari obstaja več resnic, ki so odvisne od količine podatkov, s katerimi razpolaga pripovedovalec. To pa je tudi vzrok nesporazumov, nerazumevanja in molka med glavnima protagonistoma, Šono in Olmom. Njuna ljubezen skoraj ne more premagati umetno ustvarjene meje in razlik, ki jo meja predstavlja v njunem življenju. Književni prostor ni poimenovan z geografskim imenom, zato je še bolj univerzalen. Isto mesto vedno bolj razpada na dva dela: na Cono in Zeleni gaj. Prostora postaneta popolnoma ločena, kakor da ne bi imela skupne preteklosti. Enako ločeni postajajo in postanejo ljudje. V Coni, kjer je revščina vse hujša, kjer imajo prebivalci težave z osnovnimi življenjskimi potrebščinami, je zadnje zatočišče knjižnica – ta predstavlja kulturno dobro – v kateri dela Šonina mama. Ko se mama poroči in se s Šono preselita iz Cone v Zeleni gaj, je najstnica nesrečna, mama pa se v trenutku prilagodi novemu okolju in poskuša biti vsečna. V Zelenem gaju je vse drugače: tam delujejo vse kulturne ustanove, šola je povsem drugačna kot v Coni, življenje pa se meri glede na količino denarja. Enako je s pravicami: več privilegijev kot si jih prisvojijo pomembneži iz Zelenega gaja, manj svobode imajo prebivalci Cone. Ali je denar res edino merilo stvari? Šona pogreša Olma in Sineta, obljubili so si, da bodo prijatelji za vedno. V novem okolju je važna obleka, izumetničeno vedenje, odnosi niso pristni, zato Sonja, kakor jo kličejo v Zelenem gaju, ne more navezati stikov z vrstniki. Njeno prehajanje iz sveta bogatih v svet revnih – kjer pa jo tudi začnejo gledati zadržano – je vedno težji, a se zgodbe vseh treh protagonistov na koncu vendarle združijo, uskladijo: ker upanje za pravično življenje obstaja. Glas depriviligiranih, ki jim želijo bogataši odvzeti tudi sleherno dostojanstvo,

je vedno močnejši. Ljudje se začnejo zavedati krivičnosti družbene ureditve na dva pola, s protesti se borijo proti izkoriščanju. Šona, Olmo in Sine spet najdejo

drug drugega, najdejo usklajeno zgodbo o bivanju in bistvu. Roman odpira mnoga vprašanja, odgovori pa se skrivajo v sleherniku, v njegovem odnosu do sveta.

Dosedanji dobitniki nagrade:

2016	Marjana Moškrič	<i>Sanje o belem štrpedu</i>
2015	Mate Dolenc	<i>Mali princ z otoka</i>
2014	Vinko Möderndorfer	<i>Kot v filmu</i>
2013	Janja Vidmar	<i>Kebarie</i>
2012	Feri Lainšček	<i>Pesmi o Mišku in Belamiški</i>
2011	Milan Dekleva	<i>Pesmarica prvih besed</i>
	Bina Štampe Žmavc	<i>Cesar in roža</i>
2010	Dim Zupan	<i>Hektor in male ljubezni: zgodba nekega Hektorja</i>
2009	Marjana Moškrič	<i>Stvar</i>
2008	Andrej Rozman - Roza	<i>Kako je Oskar postal detektiv</i>
2007	Bina Štampe Žmavc	<i>Živa hiša</i>
2006	Janja Vidmar	<i>Zoo</i>
2005	Slavko Pregl	<i>Usodni telefon</i>
2004	Mate Dolenc	<i>Leteča ladja</i>